

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä on tehty moniammatillisesti ja poikkihallinnollisesti vuoden 2022 ajan. Valtuustokauden vaihtumisen myötä vuonna 2021 päivitettiin useita kunnan omia ja seudullisia suunnitelmia, ja keväällä 2022 otettiin käyttöön suunnitelmille yksikkökohtainen seurantataulukko. Palaute palavereista yksiköiden kanssa huhti-toukokuussa ja marras-joulukuussa sekä taulukosta on ollut positiivista, joten toimintatapaa jatketaan suunnitelmien toteutuksessa ja seurannassa tästä eteenpäinkin.

Hyte-kerroin 2022

Hyte-kerroin vuonna 2022 oli Hartolassa 65 pistettä. Vuonna 2021 tulos oli 77, mikä oli koko maan paras tulos yhdessä Espoon ja Muonion kanssa. Hyte-kertoimen 65 pistettä tarkoitti Hartolan väkiluvulla 48 516 euroa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosaa, joka maksettiin ensimmäisen kerran vuonna 2023.

Tulosindikaattoreissa on tapahtunut vain pieni muutos (keskiarvo 53 -> 51). Skaalatuissa hyte-indikaattoreissa parantumista on tapahtunut kaatumisiin ja putoamisiin liittyvissä hoitajaksoissa 65 vuotta täyttäneillä (30 -> 44) ja työkyvyttömyyseläkettä saavissa 25 - 64-vuotiaissa (52 -> 58), ja samana on pysynyt ylipaino 8.-9. luokkalaisilla (56 -> 56) sekä kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (38 -> 38). Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 25 - 64-vuotiaiden osalta skaalattu hyte-indikaattori on muuttunut huonompaan suuntaan (62 -> 41). Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17 - 24-vuotiaiden osalta tieto uupuu vielä vuodelta 2022, vuonna 2021 tulos oli 81. *Kyseiset luvut ovat siis skaalattuja hyte-indikaattorien arvoja, eivät lukumääriä.*

Prosessi-indikaattorien keskiarvo oli tippunut 100 -> 80. Kuntajohdon ja perusopetuksen kaikissa prosessi-indikaattoreista oli 100 pistettä, kaksi muutosta oli liikuntapuolen prosessi-indikaattoreissa, ja kulttuurin prosessi-indikaattori oli ensimmäistä kertaa mukana.

TEAvisari liikunta

THL:n terveydenedistämiseksi mittari eli TEAvisari toteutetaan kyselymuotoisena teemoittain joka toinen vuosi. Vuonna 2022 kysely toteutettiin liikunnan ja perusterveydenhuollon osalta. Osallisuudesta on tullut hyvät pisteet, ja kehittämiskohteita on erityisesti sitoutumisessa, johtamisessa sekä seurannassa ja tarveanalyysissä. Seurannan ja tarveanalyysin tietoihin tehtiin pieniä tarkistuksia vielä alkuvuonna 2023, ja Johtaminen -osiossa oli yksi puuttuva tieto, joka myös toimitettiin samassa yhteydessä. Alla oleviin pisteisiin voi siis tulla vielä hieman päivityksiä.

	Hartola	Koko maa
Liikunta, kokonaispisteet	56	72
- sitoutuminen	40	69
- johtaminen	33	72
- seuranta ja tarveanalyysi	33	65
- voimavarat	62	55
- osallisuus	100	95
- muut ydintoiminnot	68	75

Strategiset tavoitteet vuosille 2022-2024			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit	Toteutuneet toimenpiteet
Hyvinvoinnin ja terveyden	Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA)	TEAvisari	Kuntajohdon TEAvisarin pisteet 80, koko maa 77.

<p>edistäminen sekä terveyserojen kaventaminen huomioidaan osana kaikkea kunnan toimintaa</p>	<p>tehdään vaikutuksiltaan merkittävistä asioista</p> <p>Viestitään ja tiedotetaan suunnitelmallisesti ja monipuolisesti hyvinvointiin ja terveyteen sekä niiden edistämiseen liittyvistä asioista</p> <p>Viestinnän tehostamisen ja monipuolistamisen tueksi perustetaan viestintätiimi</p>	<p>Tehdyt EVAt</p> <p>Palaute viestinnästä ja tiedottamisesta</p> <p>Toimiva viestintätiimi (Kyllä / Ei)</p>	<p>Hyte-kerroin pisteet pudonneet 77 -> 65.</p> <p>Kuraattoripalvelujen muutoksesta ja varhaisen tuen asiantuntijan palkkaamisesta kuntaan tehtiin EVA, kuntaan palkattiin varhaisen tuen asiantuntija 1.1.2023 alkaen.</p> <p>Hyte-asioista viestitty monipuolisesti kunnan kotisivuilla ja facebookissa</p> <p>Viestintätiimiä ei perustettu v. 2022, vasta 1/2023</p>
<p>Kuntalaisten osallisuuden lisääminen, kuntalaisten näkemykset ja tarpeet tunnetaan kunnassa</p>	<p>Osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kehittäminen</p> <p>Viranhaltijoiden jalkautuminen</p> <p>Osallistuvan budjetoinnin kokeilu jokaisella osastolla</p> <p>Lapsiparlamentti, nuorisovaltuusto ja vanhus- ja vammaisneuvosto kokoontuvat säännöllisesti ja osallistuvat toimenpiteiden suunnitteluun</p>	<p>Palautteet ja kyselyt, vastaajien määrät kyselyissä</p> <p>Järjestetyt tapahtumat ja tilaisuudet, osallistujamäärät (kuntalaiset, viranhaltijat, luottamushenkilöt)</p> <p>Toteutuneet osallistuvan budjetoinnin kokeilut</p>	<p>Kyselyitä 2022: turvallisuuskysely, kuraattoripalvelujen muutokseen liittyvä kysely oppilaskunnalle, nuorisovaltuustolle ja Hartolan Vanhempainyhdistykselle, kysely mielenterveys- ja päihdepalveluihin liittyen, kuntastrategiakysely, päihdetilannekysely ja liikuntakyselyt. Vastaaajia kyselyissä 11-204.</p> <p>Johtoryhmä jalkautui torille kesäkuussa, paikalla kävi noin 30 asukasta.</p> <p>Vanhus- ja vammaisneuvosto jalkautui Riihiniemelle ja Vuorenkylään, osallistujia noin 15-20 molemmissa paikoissa.</p> <p>Keskustelutilaisuudet Harjun Terveys Oy:n aloittamiseen ja hyvinvointialueuudistukseen liittyen, jälkimmäisessä mm. osallisuuspöytä.</p> <p>Osallistuvaa budjetointia leikkipuiston laitehankinnassa, uudistukset toteutettiin keväällä 2022. Skeittiparkki uudistettiin kesällä 2022 edellisvuonna toteutetun osallistuvan budjetoinnin valintana.</p> <p>Lapsiparlamentti, nuorisovaltuusto ja vanhus- ja vammaisneuvosto toimivat aktiivisesti.</p> <p>Osallisuudesta tarkemmin:</p>

			https://hartola.fi/osallistumis-ja-vaikuttamismahdollisuuksia-vuonna-2022/
Mielen hyvinvointi lisääntyy	Vahvistetaan ammattilaisten osaamista ja lisätään puheeksi ottoa (koulutukset, tilaisuudet, verkostot ym.) Madalletaan kynnystä avun hakemiseen mm. viestinnällisin keinoin	Sotkanet indikaattorit Järjestetyt koulutukset, tapahtumat ja tilaisuudet sekä kampanjat	Ammattilaiset osallistuneet mielen hyvinvointiin liittyviin koulutuksiin, erit. nuorisotyö, mutta myös koulu ja kuraattori. Viestintää tehty kohtaamistyössä ja mm. sosiaalisessa mediassa, esim. Mieli ry:n julkaisuja. Erilaisia tukipalveluita löytyy mm. kunnan kotisivuilta.
Edistetään asukkaiden turvallisuutta, koettu turvallisuuden tunne paranee	Toteutetaan turvallisuussuunnitelmassa linjatut toimenpiteet ja kampanjat liittyen mm. liikenneturvallisuuden edistämiseen ja huumeiden käytön ennaltaehkäisyyn Lisätään tunne- ja turvataitojen opettelua lasten ja nuorten kanssa	Sotkanet, poliisin tilastot (rikosten määrä jne.) Palautteet, kyselyt	Turvallisuuskyselyn 2022 mukaan asukkaat kokevat turvallisuuden tunteensa parempana ja kokevat selvästi vähemmän turvallisuuden tunnetta heikentäviä tekijöitä kuin vuonna 2019. Poliisin tietoon tulleiden henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä on vähentynyt ja kaikkien huumausainerikosten määrä selvästi vähempi kuin Päijät-Hämeessä keskimäärin. Liikenneturvallisuuden edistämiseen liittyvää viestintää on toteutettu, ja tapahtumia oli varhaiskasvatuksessa ja ikäihmisille, mukana oli Liikenneturvan edustajia. Huumeiden käytön ennaltaehkäisyä tehtiin monella tasolla tunne- ja kaveritaitojen opettelusta harrastusmahdollisuuksien järjestämiseen, perinteiseen päihdevalistukseen ym. Yhteistyötä tehdään monialaisesti. Tunne- ja turvataitojen opettelua on lisätty varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Lisäksi käytössä mm. PIKI-toimintamalli ja KiVa-kouluohjelma sekä vertaissovittelu, internetin turvallisuustaitoja opetellaan ym.
Perustasoisten sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen turvaaminen kunnassa	Palvelusopimusneuvottelut, avoin keskusteluyhteys ja vuorovaikutus Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän kanssa	Palvelujen saatavuuden ja toteutumisen arviointi	V. 2022 keskustelussa oli erityisesti hyvinvointialueuudistuksen vaikutus oppilashuollon palveluihin sekä syyspuolella terveysaseman palvelujen siirtyminen Harjun Terveys Oy:n

			<p>järjestettäväksi 1.1.2023 alkaen. Keskustelutilaisuuksia järjestettiin kuntalaisille ja palavereja ammattilaisille ja viranhaltijoille, lisäksi esim. LAPE-yhteistyöryhmässä keskusteltu muutoksista.</p> <p>Huolta v. 2023 alussa on mielenterveys- ja päihdepalvelujen resursseista, ja oppilashuollon muutokset aiheuttavat myös hämmennystä koululaisissa (pienet resurssit, vaihtuvat työntekijät ja ajankohdat).</p>
<p>Kaikenikäisten kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden edistäminen, alle kouluikäisten lasten ja perheiden liikunnallisen toiminnan kehittäminen</p>	<p>Maksuton liikuntaneuvonta ja matalan kynnyksen liikuntaryhmät tukevat liikunnallisten ja terveellisten elämäntapojen omaksumisessa</p> <p>Liikunnanohjauksen ja liikuntaneuvonnan palvelujen järjestämiseen suunnitteilla Hartolan ja Sysmän kunnan yhteinen kehittämishanke</p> <p>Perheliikuntaryhmän järjestäminen alle kouluikäisille lapsille huoltajineen</p>	<p>Asiakasmäärät</p> <p>Liikuntaneuvonnan vaikuttavuuden seuranta käyntikerroilla</p> <p>Lasten motoristen taitojen arviointi varhaiskasvatuksessa</p> <p>Perheliikunnan toteutuminen (Kyllä/Ei)</p>	<p>Hartola ja Sysmä liikkeelle -hanke käynnistyi keväällä 2022. Hankkeessa on järjestetty liikuntaneuvontaa ja matalan kynnyksen liikuntaryhmiä.</p> <p>Motorisia taitoja arvioidaan systemaattisesti koko varhaiskasvatuksessa syksystä 2022 alkaen, kirjattu myös varhaiskasvatussuunnitelmaan.</p> <p>Perheliikuntaryhmä toteutui kevätkauden 2022.</p> <p>Kuntotestaustapahtumaan syyskuussa osallistui 101 osallistujaa.</p>
<p>Nuorten tupakointi, alkoholin ja huumeiden käyttö vähentyvät valtakunnalliselle tasolle</p>	<p>Kehitetään ehkäisevää työtä moniammatillisesti</p> <p>Päivitetään Hartolan kunnan ehkäisevän työn toimintasuunnitelma, johon laaditaan konkreettisia tavoitteita ja toimenpiteitä mielenterveyden edistämiseksi ja päihdehaittojen ehkäisemiseksi</p>	<p>TEAvisari, Kouluterveyskysely sotkanet.fi</p> <p>Mahdolliset muut kyselyt, kuten päihdetilannekysely</p>	<p>Kouluterveyskyselyn 2021 tulosten mukaan nuuskaavien, laittomia huumeita kokeilleiden, päivittäin tupakoivien ja rahapelejä viikoittain pelaavien määrä on niin pieni, ettei tietoa voi julkaista. Tilanne on siten parempi kuin valtakunnallisesti. Myös raittiiden nuorten osuus on aavistuksen lisääntynyt.</p> <p>Ehkäisevän työn vastuu ja rakenteet määriteltiin alkuvuonna 2022 uudestaan. Ehkäisevästä työstä vastaavaksi toimielimeksi nimettiin sivistys- ja hyvinvointilautakunta, ja lautakunta nimesi ehkäisevän työn työryhmän. Työryhmä kokoontui 4 krt v. 2022 ja ehkäisevän työn toimintasuunnitelma päivitettiin vuosille 2022–2026 pohjautuen</p>

			ammattilaisten tunnistamiin ajankohtaisiin ilmiöihin.
Nuorten harrastus- ja liikunta-aktiivisuus lisääntyvät valtakunnalliselle tasolle	Harrastusmahdollisuuksien kehittäminen ja harrastustoimintaan osallistumisen edistäminen laajalla yhteistyöllä, harrastamisen Hartolan malli	Kouluterveyskysely, mahdolliset muut kyselyt	Harrastamisen Suomen mallin mukaista toimintaa jatkettiin Hartolassa hankkeen turvin, mm. Multisport -kerho kevätkaudella. Liikuntakysely toteutettiin koululaisille marraskuussa 2022, ja vaikka suurin osa vastaajista piti sekä koulussa että vapaa-ajalla tapahtuvasta liikunnasta, 7-17-vuotiaiden liikkumissuositukset eivät silti täyttyneet kuin alle kolmasosalla. Kouluterveyskyselyn 2021 vastauksissa liikunta-aktiivisuus ei yllä ihan valtakunnalliselle tasolle.
Hyvää ravitsemusta tuetaan kaikissa ikäryhmissä	Varhaiskasvatus ja koulu tarjoavat ravitsemussuositusten mukaista terveellistä ruokaa ja toteuttavat ruokakasvatusta osana toimintaansa. Ruokakasvatuksen valmiita toimintamalleja hyödynnetään (KOKOAVA-hanke) Nuorten työpajalla laadukasta ja terveellistä ravitsemusta, ruuanlaittoa ja hävikkiruuan hyödyntämistä. Energiajuomat kielletty Yksilöllistä ravitsemusneuvontaa tarjotaan terveydenhuollon ammattilaisten ja liikuntaneuvojan vastaanotolla Lapsiperheille ja ikäihmisille järjestetään maksuttomia ruokailuja (ylijäämäruokailu Yhtenäiskoululla), mikäli	Palautteet ja kyselyt Toteutunut (Kyllä/Ei)	Varhaiskasvatus ja koulu tarjoavat ravitsemussuositusten mukaista terveellistä ruokaa ja toteuttavat ruokakasvatusta osana toimintaansa. Ruokakasvatuksen valmiita toimintamalleja hyödynnetään. KOKOAVA-hanke päättyi keväällä. Nuorten työpajalla laitetaan yhdessä ruokaa ja hyödynnetään hävikkiruokaa. Iltapäiväkerhossa ja Nurkalla tarjolla terveellistä välipalaa. Yksilöllistä ravitsemusneuvontaa tarjotaan terveydenhuollon ammattilaisten ja liikuntaneuvojan vastaanotolla Ylijäämäruokailuja ei ole järjestetty. Koululta jäävä ylijäämäruoka toimitetaan seurakunnalle.

	koronavirustilanne sen sallii		
Järjestöyhteistyön edistäminen	Yhdistysillat ja yhteiset tapahtumat, yhteistyö toiminnan kehittämisessä	Järjestetyt tilaisuudet Palautteet	Yhdistysillat järjestettiin 31.3.2022 ja 1.11.2022. Maaliskuun yhdistysillassa oli yhdessä työstettävänä yhdistysten näkökulmasta Hartolan kuntastrategia, Päijänne-Leaderin strategia sekä Hartolan markkinat 2022. Marraskuun yhdistysillassa sovittiin mm. uudesta tapahtumatiedottamisen ja -viestinnän käytännöstä, tapahtumat@hartola.fi -sähköpostiosoitteen perustamisesta ja tapahtumalistauksesta kotisivuille.
Ikäntyvien hyvinvointia ja asiointia tukevien palvelujen järjestäminen	Asiointiavustajatoiminta ja Juttutupa Asiointi- ja palveluliikennekokeilu	Asiakasmäärät Palautteet ja kyselyt	Asiointiavustajatoimintaa ja Juttutupaa järjestettiin v. 2022 ajan. Palvelu on koettu tärkeäksi niin ikäihmisten kuin kotihoidonkin puolelta. Asiakasmäärät ovat olleet keskimäärin 60-80 avustamista kuukaudessa ja Juttutuvassa 50-60 osallistumiskertaa kuussa. Asiointi- ja palveluliikennettä on järjestetty koulupäivien aikana 3 pv/vk, sekä koulun lomapäivien aikana. Uimahallikuljetuksia järjestetty Sysmän uimahallille kevästä 2022 alkaen.
Sähköisten palvelujen kehittäminen	Yhteispalvelupisteen toimintoja kehitetään ja monipuolistetaan yhteistyössä eri toimijoiden, kuten KELAn ja PHHYKYN kanssa	Yhteispalvelupisteen käyttäjämäärät ja palautteet	Yhteispalvelupiste on toiminnassa. Toimintoja, käyttäjämääriä ja palautteita ei ole kerätty.